

Ob 65. obletnici zadnjih dachauskih procesov (2. del)

Kot so bili montirani dachauski procesi, tako so bile montirane tudi rehabilitacije obsojencev

PROF. DR. RUDI KOCJANČIČ *foto: PRIMOŽ LAVRE IN BOBO*

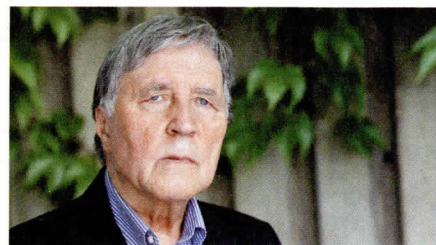
Ljuba Bavcona celo moti označevanje izvajalcev dachauskih procesov kot rabljev, češ da so rablji poklicni izvrševalci smrtnih kazni, izvajalci dachauskih procesov pa naj bi bili »s srcem in dušo predani idejam in ciljem, ki so jih šteli za odrešilne«. (Ljubo Bavcon, *Strašna moč »velikih idej« in oblasti, Naši razgledi*, 13. julija 1990, str. 383)

Simptomatično je, da je Bavcon pozornejši do izvajalcev dachauskih procesov, ki so bili »s srcem in dušo predani idejam in ciljem, ki so jih šteli za odrešilne«, kot do pravice preživelih zapornikov v Hitlerjevem taborišču do življenja kot temeljne človekove pravice. Kaže, da se doslej tudi ni utegnil opredeliti do Izjave Vlasta Kopača o bestialnem mučenju preiskovancev pod vodstvom majorja M. (str. 347–354) Predlagam mu, da prebere, kako so predavatelji in slušatelji na Akademiji Dzeržinskega pojmovali izraz »rabelj« v monografiji o Stalinu, v poglavju z naslovom *Rabelj Berijev trup in Buharinov odmerek*, ki je izšla pred dvema letoma tudi v slovenščini. (Simon Sebag-Montefiore, *Stalin*, CZ, Ljubljana, 2013, str. 207–209) V tej knjigi bi lahko prebral tudi Stalinovo navodilo, Mitja Ribičič ga je zelo dobro poznal, ki ga je dal zasliševalcem NKVD: »Zajahajte jetnika in mu ne skočite s hrbta, dokler ne prizna.« (str. 196)

Nečakova trditev, da brez zapisnikov o sejah Političnega aktiva Slovenije »ne bi bilo mogoče razumeti in ovrednotiti dogajanj v zvezi z obnovo postopkov«, je bila do partijske oblasti politično servilna, do žrtev dachauskih procesov pa izrazito nespoštljiva. Politični aktiv Slovenije je namreč že na prvi seji, 26. marca 1969, brezčutno in odločno zavrnil številne pobude in pozive obsojencev ter njihovih sorodnikov za obnovo postopkov. Mitja Ribičič, eden od režiserjev dachauskih procesov, je celo »predlagal, da naj bi v sekretariatu za notranje zadeve poskušali ugotoviti, od kod izvirajo sedanji pritiski za rehabilitacijo oz. obnovo procesov«. (str. 377) Še posebej sem obnemel ob Ribičičevi izja-

vi, da »od oportunitizma starih komunistov do izdajstva ni daleč«. (str. 377) Ob tem sem se spomnil na Mirka Koširja, predvojnega komunist in krajši čas tudi sekretarja PK KPJ za Slovenijo (1936–1937), po mnenju funkcionarjev KPJ »separatista«, ki je preživel Dachau in bil na dachauskih procesih obsojen na 20 let zopora, podlegel pa je, kot je zapisal Ludvik Mrzel, njegov sotrp in, udarcem v špalirju na Golem otoku. (Prim.: Ivan Kreft, *Slovenski »trockisti«*, Ljubljana, 1990, str. 63–66) V delu Božidarja Jezernika z naslovom *Goli otok – Titov gulag*, lahko preberemo tudi naslednjo ugotovitev: »Interniranci so skoraj soglasno menili, da je Goli otok presegel Dachau, Auschwitz, Buchenwald ali katero koli drugo izmed nemških koncentracijskih taborišč, znanih po krutosti.« (Božidar Jezernik, *Goli otok – Titov gulag*, Ljubljana: Modrijan, FF, 2013, str. 231) Po izjavi Jožeta Marčana, enega od obsojencev na dachauskih procesih, »je bil Dachau v primerjavi s tem, kar sem doživel tu, v Ljubljani, hotel«. (Jože Marčan, *Od Dachaua do športne legende*, Delo, De facto, št. 5, april, 2013, str. 79)

Obnovi postopkov so zlasti odločno nasprotovali Miha Marinko, Vida Tomšič, Sergej Kraigher, Lidija Šentjunc in Mitja Ribičič. Vida Tomšič se je obnovi postopkov uprla s tako razlago: »Na obnovo postopkov ne bi smeli pristati, ker bi to potegnili za seboj obnovo vseh procesov. To bi pomenilo iti nazaj v oceno revolucije, da likvidira npr. Erlicha, Natlačena itd., tudi glede tistih, ki so padli glede sumov izdajstva, ne pa na podlagi dokazov. Z obnovo procesov bi odprli plaz napadov na revolucijo.« (str. 373–374) Za Tomšičevo je bila zaščita nosilec, izvajalcev in potomcev revoluci-

dr. Rudi Kocjančič, zaslužni profesor ustavnega prava

je pomembnejša kot pravica dachauskih obsojencev, kot tudi drugih političnih obsojencev, tako do sodne in tudi politične in moralne rehabilitacije. Tokrat ne bom načeljal vprašanja, kdo je izdal Toneta Tomšiča okupatorski policiji. (Glej: Aleš Gabrič, *Odvetnica in pisateljica Ljuba Prenner*, Zbirka Korenine, Ljubljana, 2000, str. 43–45)

Kot je razvidno iz njegovega molka, so bili Ljubo Bavconu, leto dni pred padcem berlinskega zidu, bližji monterji dachauskih procesov in njihovi politični potomci, ki so panično zavračali obnovo postopkov iz strahu pred razkritjem njihove odgovornosti za procese, kot pravno varstvo pravice obsojencev do obnove postopkov.

Ob Nečakovi oznaki dachauskih procesov kot »tragičnih ekscesov« me je še posebej presunila pripoved Vladimirja Krivica: »Povsem nova stvar je bila zame, ko mi je Kranjčeva (Iva Kranjc, vdova usmrčenega Borisa Kranjca) dejala, da obsojenci dachauskega procesa niso bili justifikirani takrat, kot je bilo objavljeno v časopisu, ampak šele dve ali tri leta kasneje. Groba ni mogla najti, osmrtnico pa je dobila šele kasneje in z drugim datumom. Še vedno si ni čisto na jasnem, ali je bil njen mož justifikiran ali ne, groba še danes ni našla.« (str. 371) Čeprav je bil Krivic javni tožilec na glavnem procesu, čeprav ni bil navzoč ob usmrčitvi obsojencev, v času seje je bil tudi predsednik vrhovnega sodišča, ni niti z enim stavkom pozval navzočih, predvsem partijskih in udbovskih režiserjev teh procesov, da bi pojasnili usodo usmrčenih, med njimi tudi Borisa Kranjca. Na Krivicevo pripoved se ni odzval tudi noben drug udele-

ženec seje. Kot je sicer zapisal Branko Zihlerl, avtor *Promemorije*, »je mogoče iz beležke Borisa Kraigherja sklepati, da so bili obsojenci ustreljeni 18. novembra 1950«. (str. 32)

Na drugi seji Političnega aktiva Slovenije, 24. aprila 1970, je bil osrednji govornik Edvard Kardelj, pri čemer je, »kot tovariš Tito«, odločno zavrnil uporabo obnove postopkov, ker bi s tem »nastalo tudi vprašanje odgovornosti politbiroja, partije in vseh nas za to, kar se je dogajalo«. (str. 513) Pri tem je že na začetku poudaril: »Nihče ne bo verjel, da so bili procesi samo stvar UDBE ali posameznih preiskovalcev; ves svet ve, da so bili ti procesi dejansko grajeni na politiki centralnega komiteja.« (str. 507) Svoje trditve je dopolnil z razlago: »Vršiti obnovo postopka pomeni obdolževati celo vrsto ljudi, začevši z zasliševalci v preiskovalnem postopku, do centralnega komiteja.« (str. 514) Kardelj je panično in paranoično ponavljal: »Če pride do kakršnekoli revizije procesov, mora priti na dan tudi vprašanje odgovornosti.« (str. 513) Pri tem dodajam še naslednje Bavconovo pojasnilo o Kardeljevem pojmovanju revizije: »V izogib nesporazumom je treba povedati, da je Kardelj s pojmom revizije procesov mislil na njihovo obnovo v pravnem pomenu besede, se pravi z vrnitvijo zadeve na začetek, na preverjanje v preiskavi vseh obtožbenih navedb, na izvedbo nove glavne obravnave itd., kar bi seveda na dnevni red lahko takrat še postavilo vprašanje politične pa tudi kazenske odgovornosti akterjev dachauskih procesov.« (str. 136)

Šele ko je Kardelj »slišal, da bi tožilec zahteval obnovo postopka, ki pa ga ne bi izvedli, ampak bi ga že v začetku ustavili in sodbe razveljavili«, je, po poprejšnjih razpravah tudi o drugih predlogih, podprl predlagane skonstruirane obnove postopkov. (str. 513) Kot nekakšen pravni ekspert je tudi predlagal, »da se proces formalno obnovi, na kar se ga z abolicijo prekine oz. ustavi in se na ta način ukine oz. briše posledice pravnega procesa. To bi bila obnova postopka brez postopka.« (str. 526) Po daljših in intenzivnih razpravah je Politični aktiv Slovenije sprejel predlog, ki ga je ob koncu razprav povzel Kardelj, »po katerem bo tožilec zahteval obnovo postopka, ki

Sodišče je tako brez ponovnih obravnav, kot tudi ponovnih preiskav in glavnih obravnav, izdalo le zavrnilne, ne pa oprostilnih sodb, tako da so se režiserji dachauskih procesov in izvrševalci njihovih odločitev izognili pravni, posredno pa tudi politični in moralni odgovornosti za procese.

Kot je razvidno iz njegovega molka, so bili Ljubu Bavconu, leto dni pred padcem berlinskega zidu, bližji monterji dachauskih procesov in njihovi politični potomci, ki so panično zavračali obnovo postopkov iz strahu pred razkritjem njihove odgovornosti za procese, kot pravno varstvo pravice obsojencev do obnove postopkov.

pa ga ne bi izvedli, ampak bi ga že v začetku ustavili in sodbe razveljavili«. (str. 528–529) V jeziku Staneta Dolanca je tako ta aktiv »prekinil razpravo v smislu celotnega postopka preverjanja, zasliševanj itd.«. (str. 524) Še jasnější je bil Tone Kropušek, ki je izjavil, »da bi bil odločno proti obnovi postopka, če naj bi bil izveden z vso normalno proceduro, preiskavo itd.«. (str. 525) V Kardeljevem jeziku se je tako Politični aktiv Slovenije odločil za »obnovo postopka brez postopka«. Še posebno sporočilna je Kardeljeva sklepna ugotovitev, »po kateri ni toliko važno, če bodo sodniki prebirali ves ta material, važno je, da ne bo banda v takem postopku delala nam proces«. (str. 528) (Prim.: Viktor Blažič, *Seme razdora*, Nova revija, Ljubljana, 2003, str. 129–132) Predlog sta podprla tudi Mitja Ribičič in Vladimir Krivic, ki sta na prvi seji Političnega aktiva Slovenije, 26. marca 1969, izjavila, da »se je nemogoče postaviti na stališče, da so bili v dachauskem procesu vsi nedolžni, prav tako kot bi bila enostranska trditve, da je vsakdo, ki je prišel iz Dachaua, sumljiv«. (str. 371)

Tako kot Bavcon ni obsodil moskovskih kolaborantov za vzpostavitev povojnega komunističnega totalitarnega sistema, tako tudi ni obsodil političnih fabrikantov dachauskih in drugih procesov in režiserjev politično skonstruiranih rehabilitacij njihovih žrtev. Tudi na okrogli mizi, ki je bila šest mesecev po padcu berlinskega zidu, se ni odzval na trditve Igorja Torkarja, da so za dachauske procese odgovorni »beograjski vrh, vrh Slavije in CK« ter njihova servilnost do »očka Stalina«. (Delo, Sobotna priloga, 30. aprila 1990) Čeprav je Bavcon vedel, da je partijska nomenklatura politično priredila obnovo postopkov, da bi prepričala, da bi ji »so-

dila ulica«, je brez enega kritičnega ali problemskega stavka uslužno razglasil, da »je Javni tožilec SR Slovenije umaknil vse obtožbe, brž ko je Vrhovno sodišče SR Slovenije s svojimi sklepi dovolilo obnove kazenskih postopkov in ko je na tej podlagi Okrožno sodišče v Ljubljani prejšnje sodbe razveljavilo«. (str. 125) Sodišče je tako brez ponovnih obravnav, kot tudi ponovnih preiskav in glavnih obravnav, izdalo le zavrnilne, ne pa oprostilnih sodb, tako da so se režiserji dachauskih procesov in izvrševalci njihovih odločitev izognili pravni, posredno pa tudi politični in moralni odgovornosti za procese. Republiški javni tožilec, Vrhovno sodišče in Okrožno sodišče v Ljubljani so le disciplinirano odločili v skladu s politično voljo partijskega vodstva. Raziskovalna skupina, predvsem Bavcon kot avtor sklepne študije, je tako, pod krinko znanosti, tudi prikrila, da so še živi partijski oblastniki, predvsem Edvard Kardelj, Miha Marinko in Mitja Ribičič, skupaj s svojimi potomci, že drugič pravno in moralno onečastili preživele obsojence na dachauskih procesih.

Prof. Peter Kobe, povojni javni tožilec in poznejši tožilec v postopkih odstranjevanja učiteljev z Univerze, »je poudaril, da pomeni postopek, kakor je bil izveden, in njegov rezultat razveljavitve sodb, popolno pravno in moralno rehabilitacijo obsojenih v dachauskih procesih«. Svoje mnenje je oprl na trditve, »da je bila zavrnjena sodba logični zaključek ugotovitve zbiranja podatkov za obnovo postopkov, potrebnih za izdajo sodne odločbe o dovolitvi obnove«. (str. 117) Za zavrnitev Kobetove zavajajoče razlage zadostuje že to, da so bili ponovni postopki izvedeni po Kardeljevem »postopku brez postopka«. Kobetu je, kajpak, pritrdil tudi Bavcon. (str. 155)

Mehmed Sadović je, še pred pripravo in izdajo Bavconovih in Kobetovih študij, zapisal: »Zelo me je revoltiral postopek javnega tožilca. Obnovil je postopke in umaknil obtožbe. S tem je preprečil, da sodišče ugotovi resnico in preuči kršitve v izdanih sodbah ter se do njih opredeli. Sodišče bi moralo izdati oprostilne sodbe, kar bi bila prava rehabilitacija, ne pa da tožilec umakne obtožbe.« (Boro Krivokapić, Dahauski procesi, Beograd, 1986, str. 184) Tudi akademik Matija Horvat je poudaril: »Nikoli ni bilo ponovne sodne preiskave, obravnave in obsodbe izvajalcev teh zločinov. Tudi zato Slovenci nismo sposobni moralno izenačiti morilcev v sodniških haljah in vojaških uniformah (tudi maršalskih) s psihopati tipa Trobec in Plut.« (Matija Horvat: Vlasto Kopač, prav tam) Kot so bili montirani dachauski procesi, tako so bile montirane tudi rehabilitacije obsojencev. Sam sem se odzval na agitpropovske študije članov raziskovalne skupine v refleksivnem članku s sporočilnim naslovom *Je resnica po izidu knjige razvidnejša ali prikritejša?* (Rudi Kocjančič, *Je resnica po izidu knjige razvidnejša ali prikritejša?*, Delo, 18. oktobra 1990)

Ob tem ne morem, da ne bi vprašal Ljuba Bavcona, profesorja kazenskega prava in nekakšnega prvega ombudsmana v Sloveniji, ali so lahko partijski in udbovski monterji dachauskih procesov, po Horvatovem mnenju zločinci, med njimi Edvard Kardelj, Miha Marinko in Mitja Ribičič, ki so bili vsaj kolektivno, če že ne individualno, odgovorni tudi za umore obsojencev, lahko odločali, in sicer prek prazosodnih organov kot partijskih izpostav, o rehabilitaciji preživelih obsojencev na dachauskih procesih.

Bavcon je svojo sklepno študijo patetično zaključil s trditvijo, »da je zdaj, po sodnih rehabilitacijah obsojencev z dachauskih procesov in po še poznejši njihovi politični rehabilitaciji, popravljeno, kar se po štiridesetih letih sploh še pospraviti da« (str. 155) S to trditvijo je bralcem podtaknil, poleg insceniranih sodnih rehabilitacij obsojencev, še floskulo o njihovi politični rehabilitaciji. V zborniku o dachauskih procesih namreč lahko preberemo tudi naslednje besedilo: »Deseti kongres ZK Slovenije (1986) se je izrekel za dokončno in popolno odpravo posledic obsodb v dachauskih procesih ter za celovito znanstveno preučitev njihovih okoliščin in poteka ter posledic. Šele s tem je bila zagotovljena tudi politična rehabilitacija aretiranih, obtoženih in obsojenih v dachauskih procesih.« (str. 51, 1070–1071) Kot je razvidno, se tej politični montaži ni odrekal tudi Milan Kučan, tedanji predsednik ZKS. Kučan namreč le ponavlja, da se je ZKS na desetem kongresu »izrekla za dokončno in popolno odpravo posledic obsodb v teh procesih« (Odgovor Milana

Ob koncu se sprašujem, kako da je Bavcon utegnil objaviti več pisem bralcev v letih 2004 in 2005, v katerih je nasprotoval uvedbi kazenskega postopka zoper Mitjo Ribičiča, medtem ko ga več desetletij ni pozval, da pomaga razkriti, kot njegov glavni udbovski zasliševalec, kje je grob dr. Janeza Nagodeta, kot tudi grobove, kot eden od udbovskih režiserjev, žrtev na dachauskih procesih.

Kučana, Reporter, 10. november 2014, str. 12), pri čemer pa prikriva Kardeljevo dramatično opozorilo, »da če pride do kakršnekoli revizije – posredno tudi rehabilitacije –, mora priti na dan tudi vprašanje odgovornosti« (str. 513) Jože Vidic, pisatelj in publicist ter nekdanji oficir JLA, je celo s posebnim pismom takole posvaril Cirila Ribičiča, tedanjega člana predsedstva in poznejšega predsednika ZKS, ki mu ga je poslal v času priprav na deseti kongres, da je vprašanje rehabilitacije žrtev tudi vprašanje odgovornosti izvajalcev dachauskih procesov: »Čin rehabilitacije, nije međutim, jednostrani akt. On ne sadži samo ispravku, nego i osudu onoga onoga što izpravlja. Žrtve su samo jedan pol rehabilitacione izreke (isto kao i čina koji se njome opoziva). Morda su dachauski procesi i doleteli, odnekud, ali sigurno ih nije donela roda. Ako je rehabilitacija žrtava dachauskih procesa podpuna, može li i sme li onda da dodirne i dodiruje samo žrtve? Zar ne bi na neki način morala da osvetli i drugu stranu: odgovorne za izvodenje dachauskih procesa?« (Boro Krivokapić, *Dachauski procesi*, Beograd, 1986, str. 334). Ciril Ribičič je, štiri dni pozneje, pri obravnavi dachauskih procesov na kongresu, preslišal glas Jožeta Vidica.

Očitno je potrebno za razumevanje Kučanove razlage stališč in sklepov desetega kongresa ZKS poznati tudi njegovo mnenje o dachauskih procesih, ki ga je izrekel leta 1977 na skupni seji predsedstev CK ZKS in RK SZDL: »Jaz mislim, da je tovariš Hafner lepo povedal, če je šlo za uporabo izjemnih revolucionarnih sredstev, sredstev revolucionarne prisile, so bile one v takratnem času opravičljive, bilo je prav, da so bile uporabljene, bili so razlogi za to in jih ni treba danes opravičevati.« (str. 1045) Tako brezčutno in zadržto ni opravičeval dachauskih procesov, razen Vinka Hafnerja, noben udeleženec seje. Tudi Mitja Ribičič je v polemiki z Matevžem Krivicem trdil, da so bila v času dachauskih procesov »taka in taka izredna sredstva nujno potrebna«, vendar

na Krivičev vprašanje, katera so bila tista »nujno potrebna izredna sredstva«, ki so bila »očitno opravičena«, ni odgovoril. (Matevž Krivic, *Mladina*, 24. maja 1984)

Deseti kongres ZKS se je namreč »zavzel za nadaljnje odpravljanje posledic dachauskih procesov« na podlagi trditev o sodnih rehabilitacijah obsojencev, po izvedenih ponovnih postopkih, in političnih rehabilitacijah na podlagi izjave iz leta 1977 oziroma 1984. (str. 1070–1071) Vendar so bili ponovni postopki, po Kardeljevem vzorcu »postopki brez postopkov«, kot sem jih že razčlenil in prikazal, politično skonstruirani, tako da so bile tudi sodne rehabilitacije obsojencev lažne. Prav tako so bile lažne tudi politične rehabilitacije, saj je partijsko vodstvo v izjavo iz leta 1977 oziroma 1984 le prikriilo potvorjene obnove postopkov. Ne samo da deseti kongres ni obsodil monterjev dachauskih procesov ter konstruktorjev lažnih sodnih in političnih rehabilitacij, ampak je molk o njihovem početju še bolj učvrstil. Stališča in sklepi kongresa so pomenili, v jeziku Igorja Torkarja, še en »obrok« k »umiranju« dostojanstva aretiranih, obtoženih in obsojenih ter k potemnitvi odgovornosti njihovih preganjalcev, mučiteljev in morilcev.

Potem ko je raziskovalna skupina, še zlasti Bavcon kot pisec sklepne študije, degradirala udbovske torture in umore ter prestajanje visokih zapornih kazni preživelih taboriščnikov v Dachau in Buchenwaldu na »tragične ekscese« ter anonimizirala njihove partijsko-udbovske režiserje in izvajalce njihovih odločitev, je RK SZDL, kot jermen njihovih političnih potomcev, 4. oktobra 1988 izvolila Ljuba Bavcona za predsednika Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svobod. Pri tem razlikujem med številnimi člani Sveta, kot tudi občasnimi sodelavci, še zlasti odvetniki, ki jih, kot takrat, tudi še danes cenim, ter med predsednikom in tistimi člani sekretariata, ki so bili, ob spoštovanju do drugih, izraziti notranji politični podpor-

niki Bavcon in so imeli v sekretariatu dejansko premoč. Temeljna Bavconova obsesija kot predsednika Sveta oziroma sekretariata, tako kot pred tem pisca sklepne študije o dachauskih procesih, je bila dememorizacija povojnega totalitarnega sistema in ilegali-zacija odgovornosti njegovih nosilcev.

V paradigmatičnem pomenu je to predvsem razvidno, poleg njegovim opredelitvam v sklepni študiji o dachauskih procesih, po odzivu Sveta na predlog Miloša Mikelnina »za sodno preiskavo pomora in proces proti njegovim krivcem, živim ali mrtvim« ter po Bavconovem odzivu na trditve Tineta Hribarja, da »ni zločinov brez zločincev«, kot tudi na Bavconov odziv na sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice v sodbi v zadevi Kononov. (Miloš Mikeln, *Slovenska samopodoba 2001*, Sodobnost, št. 9/2001, str. 1045; Tine Hribar, *Ena je groza*. Ljubljana: Študentska založba, 2010, str. 263–265, 275–276)

Miloš Mikeln je na sejo Sveta namreč predložil naslednji predlog: »Tečejo zadnja leta, ko je še mogoče dognati, da so za pobjo krivi ti in ti ljudje, ne pa vse slovensko partizanstvo ali kar nekakšen slovenski bratomorni nagon. Še vedno sem prepričan: potrebna je regularna sodna preiskava pomora in proces; to je zdaj še mogoče, kmalu pa ne bo imelo več smisla.« (str. 1045) Vendar je Bavcon uspel, predvsem s podporo svojih privržencev med pravniki in z njihovo črkarsko-formalistično razlago, prepričati sprejem Mikelnovega predloga, zato je Mikeln protestno izstopil iz Sveta. (Prim.: Jernej Rovšek, namestnik varuhinje, *Posvet o vojnih zločinih in drugih hudih kršitvah človekovih pravic v bivši Jugoslaviji*, 11. septembra 2010) Čeprav je Bavcon vedel, v jeziku Mikelnina, »da je še mogoče dognati, da so za pobjo krivi ti in ti ljudje«, je Svet naslavljajal na državne organe in javnost le posplošene populistične pozive za sodelovanje pri ugotavljanju odgovornih za povojne poboje. Potem ko je Svet zavrnil tudi uvrstitev njegovega mnenja o spoštovanju človekovih pravic v postopku sprejemanja dopolnil k ustavi na svoj dnevni red, je iz Sveta izstopil še prof. Peter Jambreč. (Mladina, 16. decembra 1988) Bavcon njun izstop iz Sveta v svojih spominskih in drugih delih o njegovem delovanju še vedno budno prikriva. Bavconov odnos do odgovornih za povojne poboje je še posebej razviden iz njegove zavrnitve Mikelnovega predloga v času, »ko so tekla zadnja leta za uvedbo regularne sodne preiskave pomora in procesa« (1989), in iz njegovega nasprotovanja predlogu Tineta Hribarja, leta 2003, »za sodniško obravnavo zločincev« z naslednjim vprašanjem: »Ko pa že omenjate sodne procese v tej zadevi, ali mislite, da je kdo od ljudi, ki so leta 1945 sodelovali pri pobjoh, še živ?« (str. 264)

Pri tem Bavcon, po mnenju njegovih častilcev, »oče človekovih pravic« v Sloveniji, prikriva, da so bili tudi mrtvi povojni zločinci, med katere Tine Hribar uvršča tudi Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča, politično in moralno odgovorni za tedanje zločine. (str. 248)

Potem ko je Bavcon prikril izvajalce dachauskih procesov in ponižal njihove žrtve, potem ko je zavrnil Mikelnov predlog »za sodno preiskavo pomora in za proces proti krivcem«, potem ko se je uprl Hribarjevemu predlogu »za sodniško obravnavo zločincev«, ni presenetljivo, da se je navduševal nad prvostopenjsko sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi Kononov, ki ni dopustila presojeti zločinov zmagovite strani po kazenskem pravu, po katerem je odločala o zločinih pripadnikov okupatorske oblasti in njenih sodelavcev. (Peter Petrovčič, *Zakaj poboji ne morejo zastarati?*,

(Simon Sebag-Montefiore, Stalin, CZ, Ljubljana, 2013, str. 207–209) V tej knjigi bi lahko prebral tudi Stalinovo navodilo, Mitja Ribičič ga je zelo dobro poznal, ki ga je dal zasliševalcem NKVD: »Zajahajte jetnika in mu ne skočite s hrbta, dokler ne prizna.« (str. 196)

Mladina, 13. maja 2010) Po sprejemu sodbe velikega senata, na podlagi katere je razveljavil, s štirinajstimi glasovi proti trem, prvostopenjsko sodbo in razsodil, da je vsak zločin pač zločin, da moramo zločine presojeti po enakih kriterijih, se Bavcon na zadevo Kononov ni več oglašil. Vsekakor ni v nobeni državi članici Evropske unije, če že ne tudi v drugih državah članicah Sveta Evrope, sodba velikega senata tega evropskega sodišča tako sporočilna kot v Sloveniji, v kateri so si moskovski diplomanti in kolaboranti prilastili izključno pravico do upora zoper okupatorja z zlorabo OF, posredno pa tudi partizanske vojske, za vzpostavitev povojnega komunističnega totalitarnega sistema.

Bavconov nespoštljivi in manipulativni odnos do aktivistk in aktivistov OF ter partizanov in partizanov, kot tudi drugih Slovenk in Slovencev ter prebivalcev Slovenije, je razviden že iz njegovega pojmovanja narodnoosvobodilnega gibanja kot nekakšnega političnega monolita, pri čemer prikriva notranjo diferenciacijo v KP in OF kot tudi v širši družbi. Tako v svoji novejši bibliografiji malone ne omenja več vloge in usode OF, ki jo je prof. France Bučar označil kot krinko, Spomenka Hribar pa kot kuliso, predvsem pa prikriva, da so si moskovski diplomanti in kolaboranti, med njimi predvsem Kardelj, Kidrič in Maček, podredili in prisvojili vse strateške in vitalne politične, represivne in propagandne funkcije, kot je razvidno tudi iz naslednjega prevarantskega in hudodelskega Kardeljevega poročila Titu pred podpisom *Dolomitske izjave*: »Vojska je popolnoma v naših rokah; politični komisariji, njihovi

namestniki, komandanti in večina komandirjev so člani Partije; agitacija in propaganda gre izključno prek nas; vsa tehnika je naša, partijska; nič ne more iziti, ne da bi se mi strinjali; Center Obveščevalne in varnostne službe (VOS) je pri CK KPS.« (Vladimir Dedijer, *Novi prilozi za biografijo Josipa Broza Tita*, str. 1093–1034) Že junija 1945 pa je Kardelj, po sprejemu sklepov II. zasedanja Avnoja v letu 1943 kot fasado, na sovjetskega veleposlanika v Beogradu naslovil naslednjo prošnjo: »Želimo si, da bi nas Sovjetska zveza štelila za predstavnike ene od bodočih sovjetskih republik in da bi na KPJ gledali kot na del VKP(b).« (Pero Simič, *Tito, skrivnost stoletja*, Orbis, Ljubljana, 2009, str. 230)

Bavconovo hipokrizijo kot profesorja kazenskega prava in razlagalca naše polpreteklosti sem še posebno neposredno spoznal na okrogli mizi o človekovih pravicah in svobo-

ščinah, ki je bila 27. septembra 2012 v organizaciji Društva za ustavno pravo na Pravni fakulteti v Ljubljani, na kateri sem ga, tako kot druge, večkrat prosil, da mi pomaga razložiti, kako naj razumem izjavo, ki jo je, sredi avgusta 2012, ob svoji 90-letnici izrekel Janez Stanovnik, tedanji predsednik ZZB NOB, »da je po vojni obstajal komunistični totalitarni sistem«. Vendar so vsi udeleženci, tudi tisti, v jeziku Dragana Petrovca, ki že več desetletij hodijo po Bavconovi poti, med njimi prof. Alenka Šelih in prof. Ciril Ribičič, glasno molčali. (Elektronski posnetek je dosegljiv na spletni strani Društva za ustavno pravo.)

Ob koncu se sprašujem, kako da je Bavcon utegnil objaviti več pisem bralcev v letih 2004 in 2005, v katerih je nasprotoval uvedbi kazenskega postopka zoper Mitjo Ribičiča, medtem ko ga več desetletij ni pozval, da pomaga razkriti, kot njegov glavni udbovski zasliševalec, kje je grob dr. Janeza Nagodeta, kot tudi grobovi, kot eden od udbovskih režiserjev, žrtev na dachauskih procesih. (Prim.: Ljubo Bavcon, *Izzivi in odzivi*, Drugi zvezek, Uradni list, 2013, str. 217–218) V časniku Delo sem tudi prebral izjavo Igorja Torkarja, po kateri eden od njegovih preganjalcev »hodi naokrog kot največji demokrat te naše slovenske deželice«, na kar naj bi mu Bavcon le na kratko odgovoril: »Bog vedi, če res.« (Obredne žrtve na oltarju slovenskega stalinizma, okrogla miza, Delo, 21. aprila 1990)

Na Lačni, nekdanjem partizanskem taborišču, 10. decembra 2014